

FÖRSTUDIE KNIVSTA SÖDRA

SOCIALA VÄRDEN

2021-10-19

FÖRSTUDIE KNIVSTA SÖDRA

Sociala värden

KUND

Platsoptimera Fastigheter AB

KONSULT

WSP Samhällsbyggnad och WSP Advisory

Dragarbrunnsgatan 41

753 20 Uppsala

Besök: Dragarbrunnsgatan 41

Tel: +46 10-722 50 00

WSP Sverige AB

Org nr: 556057-4880

wsp.com

KONTAKTPERSONER

UPPDRAGSNAMN
Knivsta södra förstudie

Magnus de Vries
magnus.devries@wsp.com

UPPDRAGSNUMMER
10322133

FÖRFATTARE
Cecilia Wiik, Rakel Edqvist

DATUM
2021-06-01

ÄNDRINGSDATUM
2021-10-12

Granskad av
Magnus de Vries

Godkänd av
Magnus de Vries

INNEHÅLL

1	INLEDNING	4
2	METOD	4
2.1	METODRISKER OCH OSÄKERHETER I BEDÖMNINGEN	4
3	TIDIGARE KARTLÄGGNINGAR OCH KOMMUNALT MATERIAL	4
4	SOCIAL OCH REKREATIVA VÄRDEN	5
4.1	OBSERVATIONER VID PLATSBESÖK	5
4.2	ÖVRIGT INSAMLAD INFORMATION	6
4.3	SLUTSATSER OCH BEDÖMNING	7
5	REKOMMENDATIONER FÖR FORTSATT ARBETE	8
5.1	RISKER SOM EXPLOATERING KAN MEDFÖRA	8
5.2	REKOMMENDERADE SKYDD OCH FÖRSTÄRKNINGSÅTGÄRDER	8
5.3	BEHOV AV YTTERLIGARE UNDERLAG	9
6	REFERENSER	9

1 INLEDNING

WSP Sverige AB har fått i uppdrag av Panghus AB att kartlägga sociala värden inom del av fastigheten Nor S:1. Kartläggningen är en del av en förstudie av platsen inför kommande planarbete. Förutom att kartlägga nuvarande sociala och rekreativa värden syftar studien också till att redovisa värden framkomna i tidigare kartläggningar, redovisa värden som eventuellt går att återskapa på annan plats, redovisa risker som en exploatering kan innebära samt föreslå eventuella skydds- eller förstärkningsåtgärder. I rapporten kommer också metod och kvarvarande osäkerheter och förslag på vidare kartläggningar att redovisas.

2 METOD

Arbetet inleddes med en kartläggning av befintligt material och flera tematiska kartor över området togs fram. Därefter gjordes ett platsbesök. Det ägde rum tisdagen den 8 juni 2021 på dagtid. Under platsbesöket gjordes också en intervju med en person som bodde nära planområdet. Till sist har kompletterande material samlats in. Intervjuer har hållits med Lena K Larsson, chef för Knivsta kommuns kultur- och fritidsförvaltning, samt med Elisabeth Ljungberg, fastighetsägare. WSP har också haft kontakt med Josefin Edling, park- och naturchef. Det lokala hembygdsgillet har kontaktats och ett samtal med en representant för gillet genomfördes. WSP har också letat efter ytterligare föreningar eller andra aktörer om skulle kunna vara aktiva inom planområdet.

2.1 METODRISKER OCH OSÄKERHETER I BEDÖMNINGEN

För att få en heltäckande bild av hur en plats används krävs ofta mer än ett platsbesök. Det besök som gjordes var långt och skedde en regnfri dag vilket skulle kunna locka människor till platsen. Men besöket skedde en vardag då många arbetar. Det hade varit positivt att kunna besöka platsen fler gånger och vid olika typer av tillfällen, till exempel en helg, för att förstå användningen av platsen bättre. Platsen kan också användas på andra sätt under andra årstider. Snörika vintrar är det till exempel möjligt att åka långfärdsskidor genom det öppna landskapet inom området.

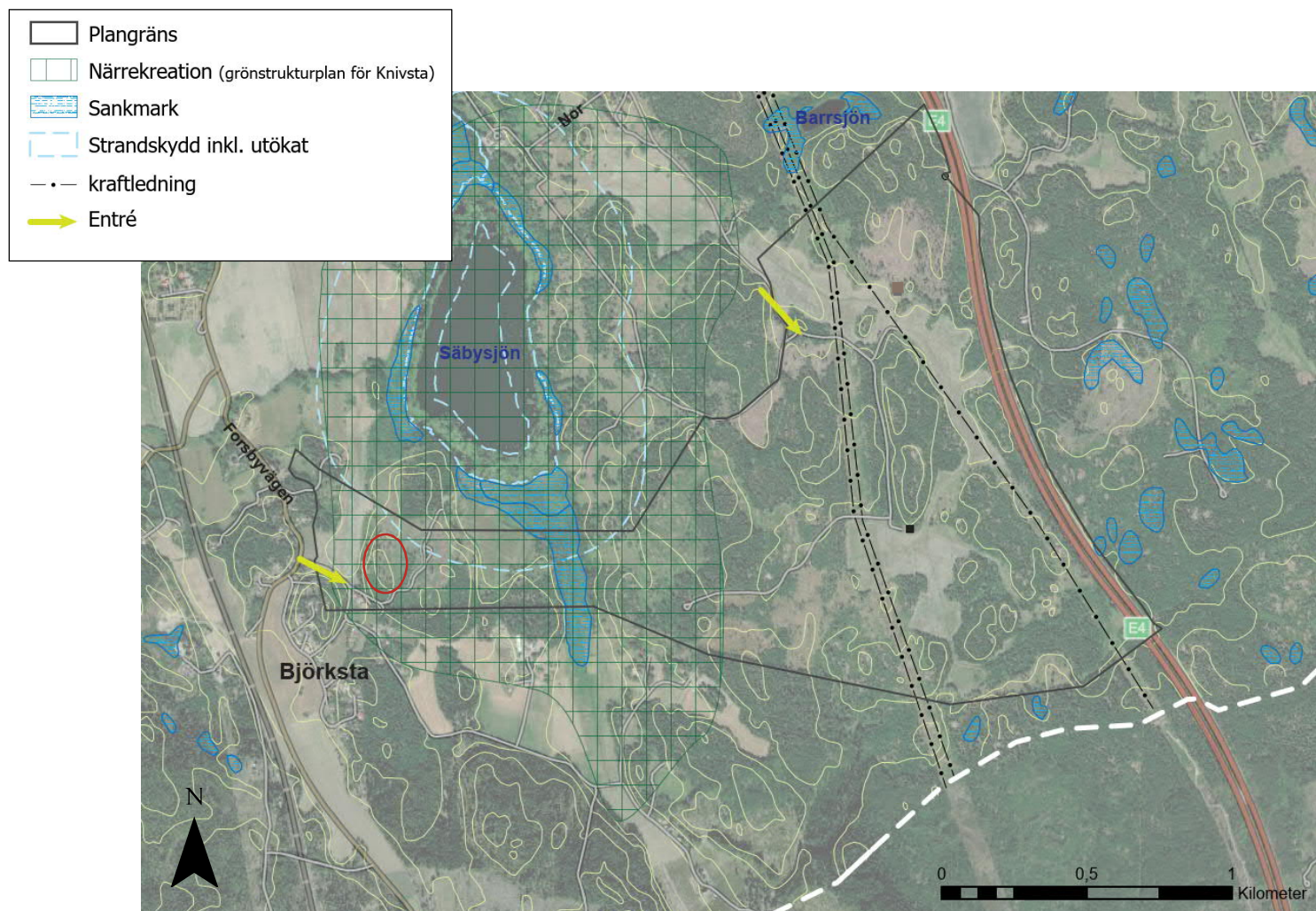
Det hade varit positivt om det funnits utrymme att göra fler intervjuer. Det hade också varit positivt att komplettera intervjuerna med en enkätstudie, eller en studie där människor får märka ut hur de använder området på en karta.

3 TIDIGARE KARTLÄGGNINGAR OCH KOMMUNALT MATERIAL

Från Panghus AB har WSP fått ta del av en tidigare gjord landskapsanalys, daterad 2020-11-05. Studien lägger tonvikten vid det visuella intrycket av landskapet och analysen visar att området präglas av ett delvis öppet landskap mellan skogsbeklädda kullar. Det består av framförallt jordbruksmark, kalhyggen och flera större kraftledningsgator. Slutsatsen är att området är präglad av mänsklig påverkan. Eftersom det är relativt plant är det enligt analysen lätt att skapa insynshinder till exempel genom trädridåer.

Av kommunens översiktsplan, 2017-11-27, framgår att en mindre del av planområdet ingår i område av riksintresse för kulturmiljövården. I kommunens gröstrukturplanen, 2016-11-07, redovisas området delvis som område för närrekreation, figur 1.

På Knivsta kommuns hemsida finns en hänvisning till en höjd i planområdets sydvästra del som en plats med fin utsikt över Säbysjön.

Figur 1: Karta över planområdet. Röd ring betecknar höjd med utsikt över Säbysjön. Svart fyrkant betecknar använt torp och brun fyrkant husgrund. Gula pilar visar entréer till området.

4 SOCIAL OCH REKREATIVA VÄRDEN

4.1 OBSERVATIONER VID PLATSBESÖK

Trots att planområdet är stort, cirka 220 hektar, finns få entréer till området. I nordväst finns en skogsbilväg som sedan grenar sig och i sydväst finns ytterligare en skogsbilväg. Båda dessa var vid platsbesöket bommande. Det finns inga parkeringsplatser vid bommarna, men det var möjligt att ställa en eller ett par bilar vid sidan av vägen vid bommarna för att sedan promenera in i området. Enligt uppgift från markägaren är bommarna upplåsta och därför tar sig människor ibland in med bil ändå. Vägarna är tillgängliga och lätta att promenera längs men alla skogsbilvägar slutar vid en vändplan

och sedan får besökaren ta samma väg tillbaka eller gå rätt in i skogen. Planområdet saknar målpunkter. Det finns heller inget sätt att ta sig runt i en slinga. WSP har heller inte hittat några vandringsleder eller motsvarande som korsar planområdet.

Under platsbesöket sågs inga människor inom planområdet. Från skogsbilvägen påträffades endast en stig in i skogen, figur 2. Den fanns vid vändplatsen nära planområdets södra gräns. Stigen, som snabbt blev smal men som bar spår av tidigare vandrare, ledde till en hage som låg strax söder om planområdet. Längs skogsbilvägarna fanns inga spår av tidigare besökare. På frekvent använda promenadstråk brukar användarna lämna spår efter sig, till exempel tappade tillhörigheter, cigarettfimpar, hundbajs eller skräp.

Figur 2: Stig från vändplanen i södra området

Figur 3: Åker med korsande kraftledningar. Till vänster syns ett jaktorn med vitt tak.

Som beskrivet i den tidigare landskapsanalysen präglas skogen runt skogsbilvägaren delvis av kalhyggen. Några nyligen avverkade, några där nya träd hunnit växa några år. Där träden hade hunnit växa upp var växtligheten tät och svårgenomtränglig. Även i kraftledningsgatorna fanns svårgenomtränglig sly. På vissa platser fanns höjder, ofta skogsbeklädda. Den höjd som kommunen på sin hemsida beskriver som en bra utsiktsplats över sjön saknar både anlagda och spontant framväxta vägar upp.

På flera ställen fanns det jaktorn och aktivt använda åtlar vilket visar att jakt bedrivs inom området.

Planområdets östra gräns löper längs med E4:an. Besökare måste gå nära vägen för att se den, men den hörs som ett bakgrundsljud långt in i planområdet. Söder om Säbysjön finns ett större våtmarksområde. Det är svårt att röra sig genom våtmarken som saknar stigar eller spänger. Därför bildar den en barriär för rekreationen.

Inom planområdet finns ett välskött, relativt stort torp. På en plats observerades en husgrund och en syrenbuske vilket vittnar om en plats använt som boplats.

4.2 ÖVRIGT INSAMLAD INFORMATION

Vid platsbesöket gjordes en intervju med en person boende i närområdet. Hon menade att planområdet ibland används för exempelvis löprundor, men att hon i övrigt inte kände till att det används i större utsträckning. Det är framförallt områdena nära Säbysjön som lockar besökare. Hon nämnde också att kommunen skriver på sin hemsida att det finns en utsiktspunkt från höjden men att de inte iordningställt något sätt att ta sig upp dit.

Vid kontakt med kommunen har det framkommit att kommunen inte själva gjort någon större inventering av de sociala och rekreativa värdena inom planområdet.

WSP har sökt efter föreningar eller organisationer som är aktiva inom området utan resultat. Det fanns heller inte några tecken på att området används av till exempel orienteringsklubbar eller friluftsföreningar. De många jakttornen tyder dock på att det finns ett aktivt jaktlag inom området.

Väster om Säbysjön finns en hembygdsgård som drivs av Knivsta hembygdsgille. Vid kontakt med dem framgick det att de starkt motsätter sig alla planer på exploatering inom området och därför inte ville medverka till denna förstudie. Av en skrivelse till kommunen som WSP fick ta del av framkom att de framförallt vänder sig mot den ökade trafik som en exploatering av området skulle kunna innebära.

WSP tar parallellt med denna rapport även fram en dagvattenutredning samt en naturvärdesinventering. Dessa utredningar har både inneburit platsbesök, sammanlagt tre dagar i juni 2021. Inte heller vid dessa besök observerades andra besökare, med undantag för en enstaka person som var ute med hunden i närheten av Björksta. Inte heller några spår av besökare, som eldplatser, nedskräpning, stigar etcetera, observerades. Även dessa besök skedde dagtid på en vardag. WSP har inte observerat några tecken på att området används för organiserad verksamhet som till exempel orientering.

En intervju har också genomförts med fastighetsägaren. I kontrast med WSP:s observationer av området menade fastighetsägaren att området har många besökare som kommer dit för att promenera eller sporta. Besökarna tar sig till området med bil, till fots eller till exempel med skidor under vintern. Hon trodde att anledningen till att besökarna inte lämnade spår efter sig i form av till exempel stigar var att besökarna var där för att kunna röra sig fritt genom skogen för att till exempel plocka svamp eller motionera. Hon trodde att de flesta besökarna bor i närheten av planområdet men att det också kan handla om gäster på det närliggande Noors slott där det finns ett hotell. Hon bekräftade att det inte finns någon särskild förening som använder marken ofta, med undantag av jaktlaget. Inom området jagas främst vildsvin men även andra djur.

4.3 SLUTSATSER OCH BEDÖMNING

Eftersom egna observationer och en intervju med en närboende givit en bild och intervjun med fastighetsägaren en delvis annan är det svårt att i en så liten studie göra en bedömning av hur omfattande den rekreativa användningen av platsen är. Om området används sparsamt kan det bero på att den intilliggande Säbysjön har mycket högre rekreativa och sociala värden. Området vid sjön är redovisat som område för närrekreation i kommunens grönplan (Karta 1) och idag finns en infrastruktur som möjliggör/främjar besök vid Säbysjön i större utsträckning jämfört med planområdet. Under fältbesök bedömdes att planområdet inte har så höga rekreativa och sociala värden. I intervjun med en närboende bekräftas också bilden av att besökare hellre rör sig närmare sjön.

Hinder för rekreativt användande av planområdet är:

- Att området saknar tydliga entréer, målpunkter och rundslingor
- Att området delvis är bullerstört
- Att den intilliggande Säbysjön har mycket högre rekreativa och sociala värden.
- Att våtmarken utgör en barriär vilket hindrar besökare att röra sig i östvästlig riktning.
- Att området präglas av skogsbruk och kraftledningsgator vilket kan upplevas som mindre attraktiva miljöer.

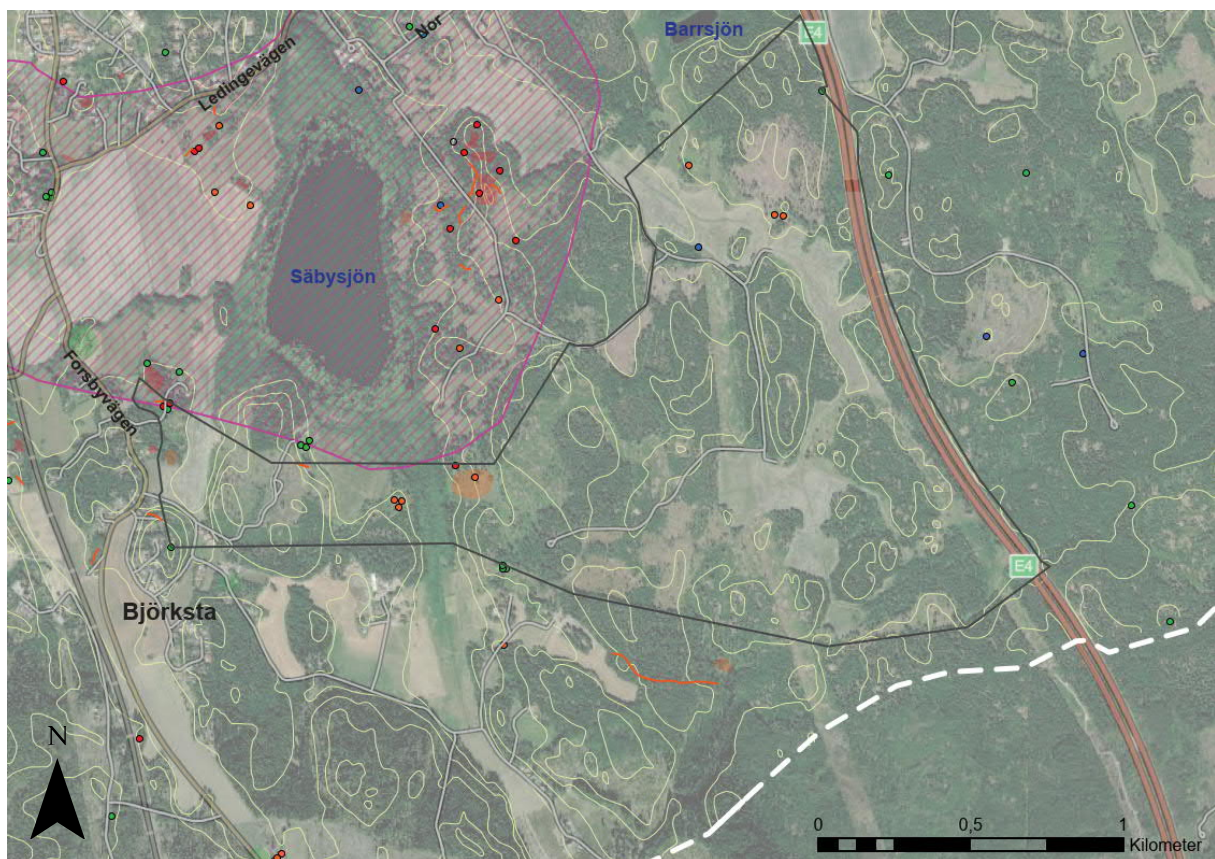
Värden att bygga vidare på för att höja områdets attraktivitet är

- + Skogsbilvägarna är tillgängliga och lätta att ta sig fram på.
- + Området går att ta sig in i från två platser.
- + Det finns en höjd med utsikt över Säbysjön.
- + Möjliga kulturhistoriskt intressanta platser kan framhållas. Landskapet i sig kan ha kulturhistoriska värden som kan vara intressanta att lyfta fram.

5 REKOMMENDATIONER FÖR FORTSATT ARBETE

5.1 RISKER SOM EXPLOATERING KAN MEDFÖRA

Inom området fanns ett torp samt en husgrund med spår av en trädgård runt omkring. Det kan innebära att området har kulturhistoriska värden. Riksantikvarieämbetets inventering visar att det finns flera fynd eller möjliga fynd inom området, figur 4. Odlingslandskapet i sig kan också ha kulturhistoriska värden. Dessa värden bör inventeras innan en exploatering genomförs. Äldre boplatser etcetera kan antingen bli intressanta inslag i de nya miljöerna eller märkas ut på annat sätt. Vid exploatering bör hänsyn tas till eventuella kulturhistoriska värden på platsen.

Figur 4: Karta som visar kulturhistoriska värden inom planområdet. Lilla skrafferat område som täcker Säbysjön illustrerar riksintresse för kulturmiljövården. Området sammanfaller delvis med planområdet i dess nordvästligaste hörn. Orangea områden och orangea prickar betecknar möjliga fornlämningar. Gröna prickar betecknar övriga kulturhistoriska lämningar och blå prickar betecknar fynd för vilka ingen antikvarisk bedömning är gjord. Källa: Riksantikvarieämbetet, RAÄ

5.2 REKOMMENDERADE SKYDDS- OCH FÖRSTÄRKNINGSÅTGÄRDER

Närmast E4:an är området bullerstört vilket är negativt för rekreationen. I väster däremot gränsar området mot Säbysjön som har höga värden både ur rekreations- och naturvårdssynpunkt. Området kan ha kulturhistoriska värden. Flest närboende finns längs med, och i närheten av, Ledingevägen och Forsbyvägen. För boende där kan våtmarken söder om Säbysjön sommartid vara en barriär genom området som är svår att ta sig över. Området är plant men har flera mindre höjder samt en större höjd som kan erbjuda utsikt över sjön.

Utifrån detta rekommenderar WSP att:

- Kulturhistorisk analys av området tas fram. Eventuella värden kan lyftas fram för besökare genom till exempel informationsskyltar eller restaurering.
- Att exploatering för verksamheter främst sker nära E4:an där området är bullerstört.
- Att naturliga höjdvariationer i landskapet sparas i största möjliga mån. Målpunkter kan till exempel förläggas till höjden med utsikt över Säbysjön.
- Att visuella barriärer mellan bostäder och verksamheter skapas, till exempel genom trädridåer.
- Att den rekreativa potentialen för området tas tillvara genom att de områden som sparas för rekreation får tydliga entréer, stigar anläggs och vid behov även spänger över våtmarken.
- Entréer till området bör samlokaliseras med hållplats för buss för att öka tillgängligheten till området.
- Att identifierade naturvärden skyddas och lyfts fram genom exempelvis informationsskyltar.
- Att olika tekniska lösningar, till exempel dagvattenlösningar, lyfts fram ur pedagogiska och rekreativa perspektiv.

5.3 BEHOV AV YTTERLIGARE UNDERLAG

- Kulturmiljöinventering samt eventuellt en arkeologisk förstudie.
- Kartbaserad enkätstudie där boende i kommunen kan peka ut på en karta hur de använder platsen.
- I en mer omfattande studie skulle undersökningen kunna göras bredare inom ett större upptagningsområde, där föreningar som kan tänkas använda sig av planområdet för olika aktiviteter, tillfrågas.

6 REFERENSER

Grönstrukturplan Knivsta kommun 2016, 2016-11-07

Knivsta södra, del av Nor S:1, landskapsanalys, Platsoptimera fastigheter, 2020-11-05

Översiktsplan Knivsta 2017, 2017-11-27

Kartunderlag WSP

6.1 INTERVJUER OCH KONTAKTER

Lena K Larsson, Knivsta kommun, chef för kultur- och fritidsförvaltningen, intervju 2021-06-14

Josefin Edling, Knivsta kommun, park- och naturchef, kontakt via e-post juni 2021

Boende i Säby, intervju 2021-06-08

Henrik Sandevärn, ledamot Knivsta Hembygdsförening, telefonsamtal 2021-06-14

Elisabeth Ljungberg, fastighetsägare, intervju 2021-09-06

VI ÄR WSP

WSP är en av världens ledande rådgivare och konsultbolag inom samhällsutveckling. Med cirka 48 700 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Så tar vi ansvar för framtiden.

wsp.com

WSP Sverige AB
Dragarbrunnsgatan 41
753 20 Uppsala
Besök: Dragarbrunnsgatan 41

T: +46 10-722 50 00
Org nr: 556057-4880
wsp.com

